

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора,
професора кафедри історії української музики та музичної фольклористики,
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
САВЧУКА Ігоря Борисовича

та кандидата мистецтвознавства, доцента,
доцента кафедри дерев'яних духових інструментів
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
КУШНІРА Антона Ярославовича

на творчий мистецький проект
аспіранта творчої аспірантури кафедри дерев'яних духових інструментів
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
БАРАБАЩУКА Павла Ігоровича

«КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ЗА УЧАСТЮ САКСОФОНА: КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ ТА ВИКОНАВСЬКА ПРАКТИКА»

Сучасне камерно-інструментальне виконавство на саксофоні вирізняється особливою динамікою розвитку. Тісно пов'язане з композиторською творчістю, як експериментально-виконавський простір воно віддзеркалює стильові новації часу, пов'язані з хвилями європейського авангарду та прагненням до оновлення і переосмислення усталених композиторських підходів. У часопросторі сцени сучасний камерно-інструментальний ансамбль здатен втілити складні концепти художнього задуму, що відображує суттєві зміни у музичному дискурсі ХХ–ХХІ століть.

У сучасній музичній культурі саме камерна її складова є особливо відкритою до новацій. Стислість у часі і виконавська мобільність камерно-інструментального жанру якнайдужче сприяли експериментальним пошуками, у тенетах яких кристалізувалися загальностильові, індивідуально-стилістичні та виконавські особливості інтерпретації музичного твору. Цей, виправданий з багатьох позицій дослідницький напрям, покладено в основу пропонованого творчого мистецького проєкту та його наукового обґрунтування, де предметним полем є сучасна камерно-інструментальна творчість у дихотомії *композиторський задум — саксофоніст-ансамбліст* в різних конфігураціях сучасного камерного виконавства. Виразна сонорна палітра саксофона, його тембровий

голос є надто виразним, що уможливив втілення найоригінальніших художньо-образних конотацій у рамках цього дослідження.

Запропоноване в проєкті розуміння розвитку камерно-ансамблевої творчості за участю саксофона, збагачення його інструментальної виражальної складової зумовлене такими чинниками:

- процесами жанрово-стильової модифікації камерно-інструментальної музики у полі сучасного композиторського задуму;
- появою цілого спектру модифікованих та нетрадиційних прийомів гри та способів звуковидобування на саксофоні;
- зверненням до проблеми виконавської інтерпретації сучасних камерно-інструментальних композицій для/за участю саксофона, а також ансамблів, складених з інструментів саксофонної групи.

Відтак, ґрунтовний аналіз музично-виражальних компонентів саксофонного виконавства та їхня вкоріненість у процес композиторської творчості дав можливість П. І. Барабашуку простежити розвиток європейської та української камерно-інструментальної культури за багатьма зрізами. Передовсім, для автора визначальним вектором є жанрово-стильові новації, реалізовані у зоні камерності, пов'язані з хвилями європейського авангарду, прагненням до оновлення та переосмислення композиторських засобів. Відтак художній діалог *композитор-виконавець* як предметне поле праці, поряд зі специфікою розвитку та трансформаційних змін європейської камерно-інструментальної культури, ідентифікує особливості функціонування камерно-інструментальних спільнот українських виконавців, діяльність яких детально простежено на прикладі Київського квартету саксофоністів під керування Ю. Василевича.

Автор доводить, що важливим компонентом у формуванні сучасної камерно-інструментальної культури значну роль відіграє також зворотній зв'язок — *виконавець-композитор*. Часто твори народжуються в тісній взаємодії виконавця з композитором: створюються з увагою до виконавської майстерності артиста, у композицію вводяться виконавсько-імпровізаційні розділи, а сам композитор, задля досягнення важливих для концепту твору сонорних та

артитикуляційних рішень, дослухається до виконавських зауваг та тонко використовує можливості інструмента.

Одним із ключових чинників розвитку камерно-інструментальної гри на саксофоні є всезростаюча кількість творів та підвищення їхньої якості. Сучасні композитори активно експериментують із формами та стилями, що створює багатий і різноманітний репертуар. Яскравий зріз зарубіжних та українських композицій за участю саксофона та для квартету саксофонів — Концерт для саксофона «Shams» Жан-Дені Міша, «Allegro de Concert» для квартету саксофонів Керіло Флоріо, багаточастинна композиція «Ciudades» Гільермо Лаго, «Сюїта для квартету саксофонів» Альдемаро Ромеро, а також твори українських композиторів Триптих «Акварелі» Олександра Потієнка та Інвенції для квартету саксофонів Олександра Козаренка, виконано та проаналізовано у рамках творчого мистецького проєкту.

Стильова урізноманітненість концертної програми проєкту сприяла розкриттю проблемного поля наукового обґрунтування. Глибокими, на нашу думку, є авторські конотації про стилістику циклічної композиції «Ciudades» Гільермо Лаго. Неначе сплетена із звукообразжальних імітуючих комплексів, у виконанні квартету саксофонів здатна сформувати щирий відгук про найвідоміші міські куточки світу.

Аналізуючи художній контент Сюїти для квартету саксофонів Альдемаро Ромеро, аспірант наголошує також і на значній ролі фольклорних жанрово-танцювальних елементів як основного важеля музично-драматургічного розвитку та виконавського втілення музичного задуму. Три частини Сюїти, насичені непростими виконавсько-виражальними елементами, потребують неймовірної ансамблевої зіграності та точного відтворення південної латиноамериканської жанрової колористики в інтерпретації Fandango, Serenata, Choro у Tango.

Влучними є авторські розмірковування стосовно культурно-мистецької ролі конкурсів та фестивалів, присвячених саксофонному виконавству. Як явище другої половини ХХ століття, що пов'язане з активним використанням

саксофона як сольного та ансамблевого інструмента, нині ці платформи відіграють важливу функцію — презентують останні композиторські здобутки для саксофона, відкривають для широкого загалу молоді таланти та сприяють значній популяризації саксофона як певного культурно-мистецького та музичного символу сучасності.

Як зазначає автор, окрім технічного вдосконалення інструмента, важливими є зміни, що відбулися у виконавському арсеналі саксофона та його художніх ролях в загальному розвитку академічної музики. І, якщо на початку ХХ століття цей інструмент використовувався переважно в оркестрових і рідко в сольних чи ансамблевих поєднаннях, то, починаючи від другої половини століття, саксофон поступово стає повноцінним солістом та учасником камерних ансамблів як тембрально виразний інструмент з багатою виражальною палітрою. Він наголошує, що цей процес безпосередньо пов'язаний з пошуками композиторів у сфері темброво-звукових можливостей музичної тканини, що виразно віддзеркалилися у модифікації виконавсько-виражальних можливостей інструмента та позначилися на його технологічному вдосконаленні.

Структура наукового обґрунтування струнка і логічна. У ній поступально відтворено історико-культурні вектори розвитку, місце та провідні тенденції камерно-інструментального виконавства за участю саксофона з увагою до квартетної творчості. Робота складається зі вступу, трьох розділів, цілісність побудови яких виважується підрозділами, загальних висновків, списку використаної літератури (77 позицій) та додатків, які поглиблюють розуміння процесів розвитку камерно-інструментального та квартетного виконавства на цьому інструменті (23 приклади).

У Вступі сформульовано об'єкт, предмет, мету й завдання роботи, обґрунтовано актуальність і новизну досліджуваної тематики.

У *Розділі I. Історична ретроспектива функціонування саксофона в інструментальній практиці* автор ретельно аналізує процес становлення та розвитку саксофона. Підсумовуючи, зазначає, що загальний підйом рівня са-

ксофонного виконавства відбувся у першій половині ХХ століття та уможливив формування потужної виконавської плеяди видатних музикантів-саксофоністів, творча праця яких вплинула на подальше становлення виконавства і педагогіки. У розділі також окреслено тенденції використання саксофона в оркестрових, камерно-інструментальних і сольо-віртуозних жанрах. Дослідник акцентує увагу на винятковій ролі саксофонних національних шкіл, що склалися упродовж другої половини ХХ століття та підняли на новий рівень виконавство й педагогіку в цій сфері музичної культури. Серед інших важливих аспектів, порушених у розділі — питання конструктивних та виражальних особливостей інструментів квартету саксофонів, їхнього тембрального співіснування на сцені та аналітика про розвиток жанру квартету саксофонів у Європі та Україні.

У Розділі II. *Функціонування ансамблю саксофоністів у контексті методики й практики ансамблевого виконавства* розглянуто кілька важливих дискурсивних питань, продуктивних відповідно до заявленої проблематики наукового обґрунтування. Серед них — організаційні й психологічні аспекти функціонування ансамблю саксофоністів, де автор спробував узагальнити свій професійний досвід роботи у саксофонному квартеті New Age Saxophone Quartet та Київському квартеті саксофоністів. Серед чинників, які дають можливість сформувати колектив виконавців-однодумців, важливими є формування діалогічної взаємодії між ансамблістами зі стильовою та виконавською компонентою композиторського задуму, колективне розуміння особливостей музичної мови композитора, що формують цілісність прочитання композиторського задуму. Важливим аспектом творчої роботи в квартеті саксофонів є формування однорідності звучання, спрямованого на якісну, стилістично виражену інтерпретацію музичного задуму. Автор переконливо зазначає, що у квартеті кожен ансамбліст зобов'язаний враховувати весь комплекс звучання партитури твору, наголошує на ролях та функціях солуючих та акомпануючих партій.

Важливий практичний контент розділу склала авторська аналітика про особливості творчого та виконавського процесу у Київському квартеті саксофоністів під керуванням Ю. Василевича. П. І. Барабашук зазначає, що важливою запорукою професійного успіху колективу є досконале вивчення учасниками квартету своїх партій, що лежить в основі професійно бездоганного виконання твору. Безкінечними пробами ансамблісти формують стильовий образ композиції з деталей, інтонації, схожих підходів до виконання штрихів та артикуляції.

У Розділі III. Сучасні тенденції композиторських пошуків у площині саксофонного квартетного виконавства сучасний академічний камерно-інструментальний репертуар досліджено автором як художню єдність між стильовими параметрами задуму композитора та стилістичним пошуками виконавців-ансамблістів. Твори, обрані для практичного розділу, різняться за стильовими атрибутами та представляють різні жанрові моделі композиторської творчості — від сучасного саксофонного концерту до циклів п'єс.

Глибокою за суттю є авторська аналітика про особливості сценічного втілення Концерту для саксофона «Shams» Жана-Дені Міши у виконавській версії Томаса Курца, американського саксофоніста з оркестром саксофонів. У формуванні сучасного інструментального виконавського стилю, твір є значним внеском у збагачення і конкретизацію художньо-образного світу інструментальної музики, посилення її драматичного начала, збагачення тематичного наповнення. Стильовий образ композитора у часопросторі сценічного втілення формують такі чинники, як технічність, емоційна виразність та концертна яскравість.

Серед масиву проаналізованих камерно-ансамблевих та квартетних композицій є твори українських композиторів, які автор у складі квартету неодноразово виконував. На його думку, триптих «Акварелі» О. Потієнка для квартету саксофонів сформовано композитором, як певний калейдоскоп життєвих вражень. Програмність кожної п'єси поглиблює образну колористику задуму, загострену поетичністю інтонаційного начала. В основу задуму Інве-

нцій для квартету саксофонів О. Козаренка покладено поліфонічний принцип розгортання музичної тканини, проте сам тематизм має ознаки народної ладовості. Тричастинна композиція вибудована за контрастним принципом. На думку автора, звернення до поліфонічного жанру інвенції демонструє глибоку включеність композитора у специфіку барокової естетики, що відображує полістильові тенденції в музиці сучасних українських композиторів.

У *Висновках* підсумовано результати дослідження, відповідно до завдань, поставлених у вступі.

Робота має практичну цінність як лекційний матеріал у викладанні навчальних курсів з історії української та світової музики, історії виконавського мистецтва на духових інструментах, аналізу музичних творів, у подальших дослідженнях із тематики роботи, а також у практичній роботі музикантів-виконавців — інтерпретаторів сучасної камерно-інструментальної музики. Запропоновані матеріали можуть бути використані як у концертній практиці, так і навчальному процесі.

Узагальнюючи вдало обраний для творчого мистецького проєкту та наукового обґрунтування новаційний матеріал, презентований через переконливу структуру праці, вважаємо, що дослідження П. І. Барабашука має безперечну наукову і практичну цінність.

Зі Вступу до наукового обґрунтування дізнаємося про відповідність наукових публікацій і мистецьких апробацій теми творчого мистецького проєкту П. І. Барабашука, що висвітлено у двох статтях у наукових періодичних виданнях, чотирьох наукових конференціях та трьох концертних програмах.

Отже, творча і наукова складова проєкту П. І. Барабашука «Камерно-інструментальний ансамбль за участю саксофона: композиторська творчість та виконавська практика» гідна високої оцінки, а текст наукового обґрунтування відповідає принципам академічної доброчесності.

Важливість концептуальних ідей дослідження та їхня відкритість до подальших наукових студій провокує на низку запитань, спрямованих на уточнення положень проєкту:

1. Які Ви можете назвати характерні риси української школи саксофонного виконавства? Як вони впливають на формування музичної інтерпретації композиторського квартетного задуму?

2. Які європейські тренди в камерно-інструментальному виконавстві за участі саксофона сьогодні є визначальними? Чи впливають вони на розвиток української саксофонної школи? Які форми крос-культурної співпраці між українськими та зарубіжними саксофоністами Ви вважаєте найпродуктивнішими?

3. З якими виконавськими та організаційними труднощами Ви стикнулися під час підготовки та сценічного втілення концертної програми творчого мистецького проєкту?

Усе зазначене дозволяє зробити висновок про те, що творча та науково-дослідницька складові проєкту П. І. Барабашука «Камерно-інструментальний ансамбль за участю саксофона: композиторська творчість та виконавська практика» виконані на високому професійному рівні та відповідають вимогам МОН щодо кваліфікаційного рівня «Доктор мистецтва». П. І. Барабашук заслуговує на присудження ступеня «Доктор мистецтва» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», галузь знань 02 «Культура і мистецтво».

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри історії української музики
та музичної фольклористики
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського,
член-кореспондент НАМ України

І. Б. САВЧУК

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дерев'яних духових інструментів
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського

А. Я. КУШНІР